

Rondetafel Gevaarlijke stoffen en PBM

‘Het kan veilig’

Jaarlijks sterven in Nederland twee- tot drieduizend mensen als gevolg van het werken met gevaarlijke stoffen. ‘Het kan veilig’, stellen de deelnemers aan de rondetafeldiscussie Gevaarlijke stoffen, preventie en persoonlijke bescherming. ‘Blootstelling is niet normaal.’

tekst Walter Baardemans

Een grote explosie of brand, zoals die in januari 2011 bij Chemie-Pack in Moerdijk, vestigt in één klap alle aandacht op het werken met gevaarlijke stoffen. Tussen de ongelukken door duiken met enige regelmaat de sluipende gevaren van het werken met gevaarlijke stoffen op in de media. Werknemers van Defensie werden op Maritiem Vliegveld De Kooy bij spuitwerkzaamheden aan helikopters nog tot 2008 blootgesteld aan “een hoge concentratie Chroom(-6)-verbindingen, een genotoxische carcinogene stof”, meldde de NOS dit jaar. Diverse media berichtten onlangs dat DuPont-werknemers van de lycrafabriek in Kerkrade decennialang zijn blootgesteld aan het gevaarlijke oplosmiddel DMAc.

Aan tafel

Hoe veilig is het werken met gevaarlijke stoffen? Zijn de risico's onontkoombaar en lezen we over twintig jaar hetzelfde nieuws? Of zijn we inmiddels door schade en schande wijs geworden en zijn we nu in staat de risico's te beheersen? Het is een van de vragen bij de rondetafeldiscussie van Vakblad Arbo over 'Gevaarlijke stoffen, preventie en persoonlijke beschermingsmiddelen'. De deelnemers aan het gesprek zijn: Sjon de Bie, senior Product Manager bij Wiltec bv; Peter van Doesum, directeur Denios; Nathan Kuper, senior specialist gevaarlijke stoffen binnen het Expertisecentrum van Inspectie SZW; Jean-Paul Simons, trade marketeer HAVEP en Pascal van Ophoven, marketingmanager Emma Safety Footwear. “Er wordt bij veiligheidsschoenen weinig getest op gevaarlijke stoffen. Daarin constateer ik een *gap*.” Ook aangesproken zijn Rinus Brinks, bestuurslid van AVAG (brancheorganisatie van producenten en distributeurs van persoonlijke beschermingsmiddelen) en vice-voorzitter van de European Safety Federation, en Remko Houba, senior onderzoeker en arbeidshygiënist bij het Nederlands Kenniscentrum Arbeid en Longaandoeningen, adviseur bij PreventPartner en lid van de Gezondheidsraad.

Arbeidsdoden

“Het aantal nieuwe beroepsziekten per jaar bedraagt naar schatting 17.500”, zegt Houba. “Dat zijn bijna 50 nieuwe beroepsziekten per dag. Beroepsziekten door werken met gevaarlijke stoffen

Remko Houba:
'Het is zaak om werkwijzen te blijven toetsen en aanpassen op nieuwe kennis, inzichten en chemicaliën.'

Jean-Paul Simons:
'Werknemers zijn soms wel op de hoogte van risico's, maar gebruiken toch hun PBM niet omdat het minder comfortabel werkt.'

variëren van huidallergie tot dodelijke ziekten als mesotheliom. Slechts een deel daarvan wordt geregistreerd. Veel beroepsziekten worden niet als zodanig herkend, omdat ze zich pas op lange termijn openbaren.” Kuper: “Nederland telt per jaar tussen de 60 en 80 doden door arbeidsongevallen. Volgens schattingen vallen er in Nederland per jaar tussen 2.000 en 3.000 doden door gevaarlijke stoffen op het werk; over het algemeen als gevolg van langdurige effecten. De populatie van mensen die sterven door blootstelling met uitgestelde effecten is dus vele malen groter dan de directe effecten.”

Makkelijker beschikbaar

Volgens de gesprekspartners kan het veiliger op de werkvloer. Kuper: “Iedere werkgever kan nu de gegevens van gevaarlijke stoffen en de risico's die daaraan verbonden zijn boven tafel halen. Als je er energie insteekt, is er weinig wat je niet kunt achterhalen.” Van Doesum: “Met mengstoffen is dat ingewikkelder. Ook moet je rekening houden met de duur van de blootstelling en het gevarenrisico. Maar de werkgever zou volledig op de hoogte moeten kunnen zijn.”

“Dat kon twintig jaar geleden ook”, stelt Houba, “maar informatie is nu toegankelijker. In de jaren 80 was het echt anders; er was toen minder aandacht voor. Maar in de jaren 90 waren de gegevens ook beschikbaar, via veiligheidsbladen en ondersteunende arbodiensten. Dat was in essentie niet anders dan nu. Nu is informatie digitaal beschikbaar. Dat is makkelijker.”

Blijven toetsen

Werkgevers kunnen zich informeren via de Veiligheidsinformatiebladen die met stoffen worden meegeleverd. Ook nieuwe digitale instrumenten zoals de Stoffenmanager vormen tegenwoordig een goede informatiebron, maar vergen soms wel inhoudelijke basiskennis. Een mkb-ondernemer kan wellicht beter terecht bij zijn brancheorganisatie. Kuper: “Het project *5x beter* van de metaalbranche geeft bijvoorbeeld een verbetercheck en heel concrete tips over hoe om te gaan met lasrook.” Houba: “Werken met gevaarlijke stoffen kan nu gewoon veilig met de juiste maatregelen. Daar is geen discussie

meer over.” Simons: “Met de wetenschap van nu, toch?” Houba: “Je bent nooit klaar. Je moet werkwijzen altijd blijven toetsen en aanpassen op nieuwe chemicaliën, inzichten en kennis. Meer kun je niet doen.”

RI&E

Waar komen die 50 nieuwe beroepsziekten per dag dan vandaan? Waar gaat het mis? Brinks: “Hooguit tien procent van de bedrijven heeft zijn risico-inventarisatie en -evaluatie op orde. Dat vind ik heel vreemd. Men beschouwt de RI&E als iets vervelends; het lijkt alsof bedrijven denken dat ze het voor anderen moeten doen. Maar het is gewoon hartstikke slim om met een RI&E aan de gang te gaan, want het geeft sturing aan je bedrijf. Als werkgever heb je ook de verplichting om voorlichting te geven aan je medewerkers. Dat begint met een RI&E. Er blijven helaas altijd bedrijven die voor het economisch gewin gaan, die niet willen investeren in de goede maatregelen: de *wrong do'ers*.” De Bie: “Met veelal schrijnende gevolgen. Een jong meisje kon niet meer zwanger raken, omdat ze lange tijd onbeschermd meubels met blanke lak had bespoten. Mensen onderschatten wat chemicaliën met het lijf kunnen doen en zijn zich niet bewust van de schadelijke effecten op de langere termijn.”

Naar bewust bekwaam

Simons wijst ook op de eigen verantwoordelijkheid van werknemers. “Soms zijn werknemers wel op de hoogte van risico's, maar gebruiken ze hun persoonlijke beschermingsmiddelen niet omdat het minder comfortabel werken is. Of ze vinden

Sjon de Bie:
'Het gebruik van PBM hangt ook af van de veiligheidskundige in een bedrijf.'

een overall die ruimer valt stoerder en nemen de gevaren voor lief. Misschien niet eens heel bewust, maar het gebeurt wel. De Bie: “Het hangt ook af van de veiligheidskundigen in het bedrijf. Sommige veiligheidskundigen kunnen werknemers charismatisch overtuigen van de noodzaak om persoonlijke beschermingsmiddelen te gebruiken. Dat is veel lastiger als je niet ondersteund voelt door je werkgever.”

Kuper: “Op de bouwplaats draagt tegenwoordig iedereen een helm. Het kan dus wel. Het kost alleen tijd en je moet mensen op verschillende manieren beïnvloeden. Je moet mensen proberen mee te krijgen door ze bijvoorbeeld zelf hun stofmasker te laten kiezen uit verschillende geselecteerde opties. Een sanctiebeleid werkt alleen als sluitstuk.”

Brinks: “Sommige mensen zijn onbewust onbekwaam. Een stapje beter is als mensen bewust onbekwaam zijn. We moeten naar bewust bekwaam. Dat is een proces en kost tijd.”

Volgens Van Ophoven is het deels ook community-gedrag. “In Duitsland draagt bijna iedereen op de fiets een helm. Dat is inmiddels een gewoonte. Hier in Nederland is dat veel minder. Als je collega een persoonlijk beschermingsmiddel gebruikt, ben je sneller geneigd zelf ook je helm, ademmasker of juiste schoen te gebruiken.”

Nathan Kuper:
'Op de bouwplaats draagt tegenwoordig iedereen een helm. Het kan dus wel.'

Houba: “Het begint bij kennis en informatie van werknemers. Als je niet weet dat stoffen gevaarlijk zijn, werk je daar gewoon mee. Als stoffen irriteren, merk je dat meteen, want daar heb je last van. Dat is een direct signaal. Daarnaast heb je stoffen waarvan je niets merkt, maar die chronische effecten hebben. Die worden onderschat. Mensen moeten weten wat de grote boosdoeners zijn. Als je dat niet weet, gaat het mis.”

Zero-tolerance

Houba meent dat veel bedrijven zich vooral richten op de acute risico's. “In een RI&E ligt het accent vaak op de acute risico's, want die zijn makkelijker herkenbaar en oplosbaar. Het management wil graag binnen enkele jaren resultaat kunnen laten zien. Chronische risico's zijn lastiger te herkennen. Het is daarmee ook moeilijker scoren, want je moet nu een investering doen voor een potentieel effect over 20 jaar.”

Kuper ziet wel een verschuiving. “Het is de laatste tien jaar zeker veranderd. Onze inspectieprogramma's zijn vooral ook gericht op risico's met chronische effecten. Daar is nu veel meer aandacht voor. Ook vanuit de branches.” Het uitgangspunt van de Inspectie SZW is zero blootstelling, zegt hij. “Het is niet

Rinus Brinks:
'Sommigen zijn onbewust onbekwaam. We moeten toe naar bewust bekwaam.'

normaal als mensen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, niet op korte en niet op lange termijn. Dat moet de mindset zijn. Je moet de risico's van een gevaarlijke stof bij de bron elimineren. Nog te vaak treffen bedrijven binnen bestaande processen of installaties maatregelen om risico's te verhelpen. Zonder de bron aan te pakken."

Optimaal bestrijden

Ook volgens Van Doesum grijpt men in de praktijk te snel naar persoonlijke beschermingsmiddelen, terwijl bedrijven juist laagdrempelige voorzieningen zouden moeten treffen voor de langere termijn. "Als je met een gevaarlijke stof moet werken, dien je de risico's optimaal te bestrijden. Je neemt dus eigenlijk een besluit over de investering die je moet doen." Toepassing van de arbeidshygiënische strategie hoeft niet per se duurder te zijn, meent Kuper: "Dat hangt ervan af. Als je per jaar veel adembescherming verslijt omdat je installatie niet in orde is, kan dat ook aardig in de papieren lopen." Van Doesum: "Het beste is om erover na te denken vóórdat je een installatie gaat bouwen."

Brinks: "Het is goed om daar mensen bij te betrekken met kennis over de stand der techniek, die innovatieve ideeën kunnen toepassen."

Peter van Doesum:
'Bedrijven zouden laagdrempelige voorzieningen moeten treffen voor de langere termijn.'

Blijven vertellen

Door het toepassen van maatregelen op basis van de arbeidshygiënische strategie is veilig werken met gevaarlijke stoffen mogelijk. Welke maatregelen nodig zijn, verschilt per situatie, geeft Houba nog maar eens aan. "Soms kun je heel goed meteen de bron aanpakken, in andere gevallen moet je iemand helemaal inpakken in beschermende kleding. Je moet er continu mee bezig blijven: wanneer is er een risico? Tijdens het normale productieproces? Of alleen tijdens een storing als iemand een ruimte moet betreden? En welke maatregel pas je dan toe? Tijdens het normale productieproces is bronaanpak misschien

Pascal van Ophoven:
'Als je collega PBM gebruikt, ben je sneller geneigd zelf ook je helm of ademmasker op te zetten.'

mogelijk, in een ander geval is persoonlijke bescherming wellicht het enig redmiddel. Ook het prijskaartje kan verschillen", aldus Houba.

Simons is nog meer overtuigd van de noodzaak om werkgevers en werknemers te adviseren over de juiste beschermende werkkleding. "Het is belangrijk dat werknemers zich bewust zijn van risico's en van de mogelijkheden zich te beschermen. Dat ga ik nog duidelijker proberen over te brengen." Brinks: "Belangrijk is dat we achter de boodschap blijven staan. We moeten het blijven vertellen." «